

P+
SPECIAL
Jaargang 19
Week 42 | 2020

Circulaire
economie
bouw stokt

Sloop in Bergen op Zoom

Weg met
dubbele **btw**

Btw naar **0 procent**

Werkzaamheden van
sloperij A. van Liempd
in Bergen op Zoom.

Btw betalen over je eigen materiaal?
Dat overkomt woningcorporaties wanneer
ze na sloop bouwmaterialen als hout
hergebruiken. Hoe bestaat het dat de Nederlandse
regering zo'n belemmering voor de circulaire
economie niet opruimt? Waarom mogen sloop-
bedrijven geen btw-tarief van 0 procent rekenen?

Sloper Arie van Liempd (rechts) en commercieel manager Barthel van Dinther op hun werf vol gereedde bouwmaterialen: "Waarom moet hier 21 procent btw voor worden afgedragen? Zo komt de circulaire economie nooit op gang."

Onrechtmatige btw

6
WEEK 42 | 2020

Directeur Arie van Liempd over de zware concurrentie in de sloopwereld: "Grondstoffen afvoeren is nu nog goedkoper dan opwaarderen."

"Als ik geen winst maakte, had ik nu geen schoenen aan"

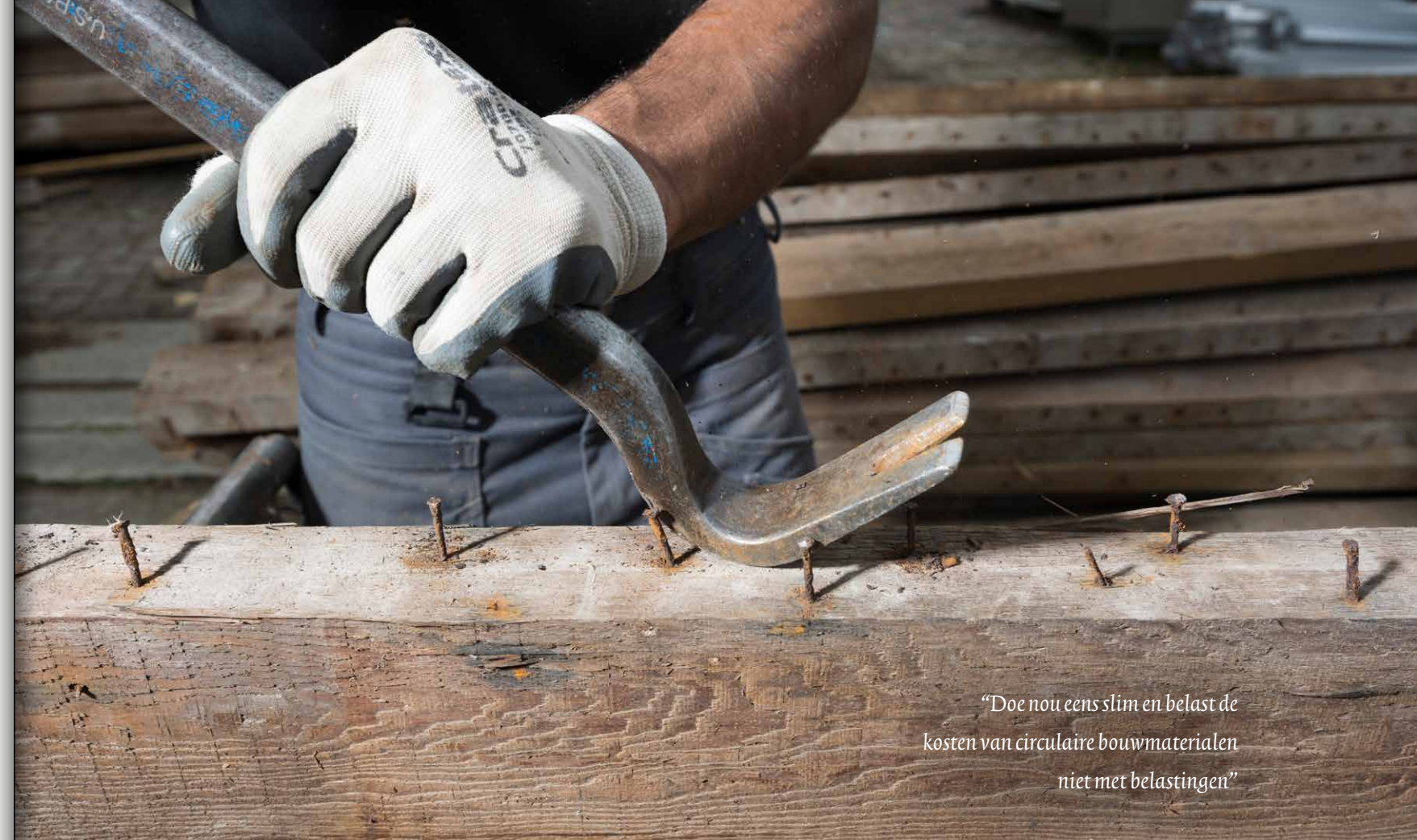
Hier is een man die zijn verontwaardiging niet speelt. Het komt van heel erg diep. Opgekropt in jaren. De sloper loopt naar de kantoorkast. Hij beklopt een raamkozijn, dat daar ter demonstratie bovenop staat. Met Brabantse tongval, want hij is een 'puur echte Brabander': "Je kan iets van een boom maken. Waarom dan niet van een balk? Hier is dan je raam. Nieuw. Denk je. Maar-dá-is-nie. Dit is een kantelraam gemaakt van FSC-gecertificeerd sloophout, van balken die wij bij de sloop hebben gedolven. Dat doet niet iedere sloper. Wij wel. Ik heb er mijn mensen speciaal voor opgeleid. Ik ben hier ontzettend trots op. Niet downcyclen, maar upcyclen. We innoveren continu."

Alles prima geregeld toch? Het kantelraam is ook nog eens gemaakt door Velux, een Deense wereldspeler van formaat. Dan komt Arie van Liempd (1961) tot zijn punt. "Dit hout is dus al eens gebruikt. En er is dus al eens belasting over betaald. Ooit. Waarom moet ik mijn klanten dan nog een keer btw vragen? Omdat ik er extra werk aan heb gehad? Omdat ik het eerst heb moeten inventariseren? Demoneren? Transporteren? Registreren in de materialenbank? Omdat ik het heb moeten opslaan? Op maat heb gemaakt, zodat het verwerkt kon worden? Waarom moet er dan ook nog eens 21 procent worden afgedragen? Zo komt de circulaire economie nooit op gang."

Maar komt A. van Liempd Sloopbedrijven financieel niet uit dan, door die 21 procent btw? Is zijn onderneming verliesgevend? De eigenaar: "Nou, nee, dan had ik nu geen schoenen aan. Je moet altijd winst blijven maken om te kunnen doen wat je wil doen. Maar het betalen van dubbele btw is onrechtmatig. Het haalt 20 euro van elke 100 euro omzet af. Het zorgt ervoor dat het afvoeren van sloopmaterialen uit de bouw goedkoper is dan het opnieuw gebruiken van hout, wasbakken, ramen, deuren. Kom maar eens mee op de werf kijken."

De opslag blijkt een keurige verzameling te zijn met deuren, kozijnen, balkhout, wastafels. Wie goed oplet ziet ook bijzondere vondsten. Een wipkip uit een kinderspeeltuin die een nieuw verfje kan gebruiken. Een enorme stationsklok die op half zes is blijven steken. Van Liempd wijst op een van de werknemers, die houten balken gereed maakt voor de verkoop. "Hij komt uit Syrië. Hij kon nergens terecht, behalve bij ons. We hebben er een geweldige medewerker aan."

Ook Barthel van Dinther (1987) loopt mee over het terrein, achter het kantoor in Sint-Oederode. Hij is de commercieel manager van het bedrijf. Na zijn stage als student van Avans >

"Doe nou eens slim en belast de kosten van circulaire bouwmaterialen niet met belastingen"

Is 0 procent btw een van de breekijzers van Jan Jonker?

'Verdisconteer de waarde(n) van sociaal en ecologisch kapitaal in accounting principes en regels'. Dat is een van de zeven breekijzers voor maatschappelijke transitie die hoogleraar duurzaamheid Jan Jonker nalaat. Hij somde de breekijzers op in de Duurzame Troonrede 2020, bij wijze van afscheid. Jonker stelt zijn opvolgers voor in te zetten op een combinatie van de zeven transitiemechanismen. Hij zei erbij: "Het zijn mechanismen die we deels al verkend hebben, maar ternauwernood of niet gebruiken. Al helemaal niet in combinatie met elkaar."

Een van deze breekijzers is het herzien van het fiscale systeem. Kan een btw-vrijstelling daar onderdeel van zijn? Volgens Jonker wel. "Dat is daar een specifieke uitwerking van, maar wel een belangrijke. De recycling komt ook door de hoge kosten van arbeid niet op gang. Het is domweg commercieel niet aantrekkelijk om het doen. Daarom ligt de haven van Rotterdam vol met te recyclen plastic. Doe nou eens slim en belast de kosten van circulaire bouwmaterialen niet met belastingen. Is daar geen geld voor? Haal dat dan weg door kerosine voor vliegtuigen niet langer te subsidiëren."

Breekijzer 1 | Verschuif het belasten van arbeid naar het belasten van gebruik van nieuwe grondstoffen (virgin materials), uitstoot en vervuiling. Bouw tegelijkertijd stelselmatig de fiscale bevoorrechtting van het gebruik van fossiele-bronnen in industrie en dienstverlening af.

Breekijzer 2 | Laten we voortvarend een herziening van het fiscale systeem ter hand nemen met het oog op waardebehoud en niet op basis van afschrijving. Verdisconteer de waarde(n) van sociaal en ecologisch kapitaal in accounting principes en regels.

Breekijzer 3 | Werk in dit decennium toe naar echte prijzen op basis van het verdisconteren van integrale kosten zoals CO₂, stikstof, toxiciteit of leefbaar loon. Het externaliseren van die kosten moet stoppen ondanks de grote impact die dit economisch gaat hebben.

Breekijzer 4 | Geef meer ruimte voor het organiseren door burgers samen met bedrijven en de overheid van collectieven rond onder andere voedsel, energie en mobiliteit. Geef dit een passende juridische inbedding en fiscale stimulans.

Breekijzer 5 | Maak producenten stapsgewijs verantwoordelijk voor de circulaire levenscyclus van hun product en combineer dit met verdienstelijking, langere garantietermijnen, statiegeld en cash-back mechanismen zoals retourpremiestystemen.

Breekijzer 6 | Belast vermogen en niet arbeid. Nivelleer economische ongelijkheid mede door hogere vermogensaanwasbelasting waardoor generatiele solidariteit gestimuleerd wordt. Ondersteun dit met een basisinkomen voor iedereen. In Nederland is economische ongelijkheid een onderbelicht thema.

Breekijzer 7 | Investeer in het uitfasen van bedrijven die niet bijdragen aan maatschappelijke en ecologische waarden door te beprizen en te belasten.

Website

+ **Volledige Groene Troonrede 2020 (gratis)**
Collectief waarden organiseren

Wat is de omzet van de circulaire economie?

De tijd is compleet stil blijven staan sinds McKinsey in 2015 gouden bergen beloofde, met een economische winst van de circulaire economie van 1,8 miljard euro in 2030, voor heel Europa. Vandaag heeft in Nederland nog niemand enig idee hoe groot de omzet is die dit stuk van de nieuwe economie al maakt. Dat getal is handig om te kunnen bepalen wat het kost om het huidige btw-tarief van 21 procent op gebruikte goederen terug te brengen naar nul.

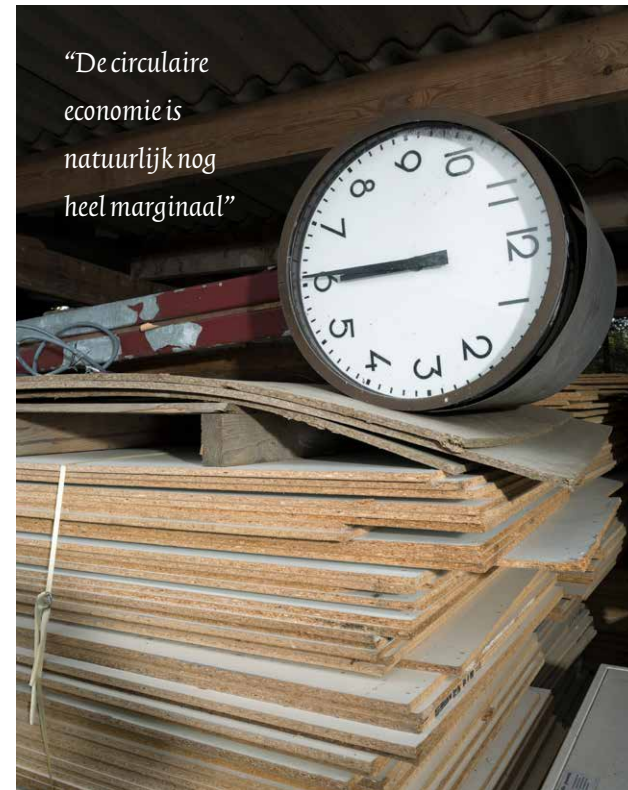
Alle rapporten die tot nu toe over de circulaire economie verschenen, zijn terug te brengen tot pogingen om de grondstoffenstromen in kaart te brengen. Of het aantal arbeidsplaatsen op te tellen. Verder zijn het CBS, het Planbureau voor de Leefomgeving, de Circle Economy en MVO Nederland niet kunnen komen.

Een deskundige op dit gebied is Hans Stegeman, chief investment strategist bij Triodos. Hij bevestigt: "Niemand weet wat de omzet van de circulaire economie in Nederland is. Niet exact en ook niet grofweg."

Ook Femke Groothuis van Ex'tax Project, die een verschuiving van belasting op arbeid naar 'nieuwe grondstoffen' bepleit, tast in het duister. "Omzetcijfers zijn sowieso lastig te krijgen. En circulaire omzet, wat daar een onderdeel van is, dus al helemaal.

De circulaire economie is natuurlijk nog heel marginaal. De pioniers zijn klein en blijven dat omdat het financiële systeem ze niet winstgevend genoeg maakt om op te schalen. Bij grote bedrijven is circulariteit vooral nog gericht op een product of dienst, en niet op de hele portfolio. Dat zet ook nog geen zoden aan de dijk."

Ook emeritus-hoogleraar Jan Jonker vindt het vreemd dat het ministerie van Financiën niet thuis geeft wanneer vanuit duurzaamheidsland de roep klinkt om groene fiscalisering. Zou dat zijn omdat niemand in Nederland weet hoe groot de omzet van circulariteit is? Dat laatste bevestigt Jonker volmondig: "Wanneer beginnen wij eens met het verkennen van de economie van de *circular economy*?"

"De circulaire economie is natuurlijk nog heel marginaal"

"Alles is keurig geregistreerd in onze materialenbank."

Hogeschool is hij bij Van Liempd gebleven. "Ik dacht eerst: moet ik nou stage bij een sloper gaan lopen? Maar toen ik Van Liempd leerde kennen en waar hij met het bedrijf naartoe wilde, ben ik voorgoed gebleven. De wereld wordt hier beter van, omdat er minder primaire grondstoffen nodig zijn. Steeds meer bouwers en architecten werken met onze gebruikte en opge-waardeerde materialen. Zo kunnen zij circulair bouwen en tegelijkertijd een lagere bouwsom realiseren."

Onder leiding van Van Dinther kwam de inventarisatie van geredde bouwmaterialen op de website **Gebruikte Bouwmaterialen** te staan. Maar niet alles is op internet geplaatst. Op de werf toont hij een enorme balk van enkele meters lengte. Het moet uit een reusachtige boom gezaagd zijn. Een ander unicum is de forse voorraad met hardhouten traptreden van loodzwaar merbau. "Uit Maleisië. Lang geleden ingevoerd. Merbau kun je nergens meer krijgen en al helemaal niet van deze kwaliteit. Wij zorgen ervoor dat dit niet verloren gaat."

Van Liempd is tevreden met de gemaakte professionaliteitslag: "Alles is keurig geregistreerd in onze materialenbank. Alle materialen hebben een uniek nummer waarbij de herkomst geregistreerd staat." Kan zijn boekhouder niet helpen om een

manier te vinden om aan de btw-heffing te ontkomen? Nee, in dit opzicht heeft Van Liempd geen steun van zijn accountant, zegt hij. "Het is allemaal zeer ingewikkeld en omslachtig. Voor de boekhouding is het makkelijker om gewoon 21 procent btw in rekening te brengen bij onze klanten."

Gewoon eens uitproberen dan? Gewoon met open vizier een partij gebruikte materialen verkopen zonder btw te rekenen? En dan daarvan opvallend melding maken bij de belasting-inspecteur? Een pilot om een uitspraak te krijgen? Kijken waar het op uitdraait? Daar hebben ze het inderdaad al wel eens over gehad. Maar het is er nog niet van gekomen, stelt Van Liempd. Hij schudt zijn hoofd. Het gedoe, daar zit hij nou niet echt op te wachten. Bovendien is er binnen het netwerk van partijen dat Van Liempd en Van Dinther hebben opgebouwd een andere interessante partij. Eentje die een nog veel groter belang bij heeft bij afschaffing van dubbele btw-betaling in de circulaire economie dan zijzelf: Woonbedrijf in Eindhoven. Het is de grootste woningbouwcorporatie in Zuid-Nederland, met 34 duizend woningen in beheer.

Directeur Paul Terwisscha van Scheltinga (1960) van Woonbedrijf bevestigt volmondig dat de heffing van btw over circulaire materialen van hem betreft liever vandaag dan morgen wordt gestaakt. Een woningbouwcorporatie is niet btw-plichtig. Er moet dus wél belasting betaald worden aan, maar het kan niet

Wat gaan de Avans-studenten onderzoeken?

Btw, afschrijvingen, restwaarde, waarden van afval als grondstof en het registreren van CO₂-uitstoot. Zomaar een paar problemen die vragen om nader onderzoek. Hoe kunnen de fiscus, boekhouders en accountants daar beter mee omgaan? Hoe kan voorkomen worden dat waarde niet onbedoeld en onnodig vernietigd wordt? Alleen zo kan de circulaire economie echt tot bloei komen.

In 2018 heeft de Nederlandse overheid samen met de bouwsector de Transitieagenda voor de bouw- en infrasector opgezet om te komen tot een circulaire economie. Op het actielijstje staan mooie initiatieven. Vergeten is echter het onderzoeken van de boekhoudregels voor de bouw.

En dat is wat het lectoraat Sustainable Finance and Accounting van Avans Hogeschool begin 2021 gaat doen met een groep afstudeerders. In dit afstudeeratier Circulaire Accounting wordt onderzocht of de huidige boekhoud- en waarderingsregels ruimte genoeg bieden om werkelijke waardecreatie te realiseren. En als die ruimte onvoldoende aanwezig is, wat er dan zou moeten veranderen in de wetgeving, bij de fiscus en de bedrijven zelf.

Bedrijven en hogescholen die mee willen werken aan dit Avans-afstudeeratier Circulaire Accounting zijn van harte welkom.

Mail naar: me.janssengroesbeek@avans.nl.

"Van harte welkom bij Avans-afstudeeratier Circulaire Accounting"

fiscaal verrekend worden. Nog belangrijker dan de financiële kant vindt Terwisscha het principe dat grondstoffen herbruikt moeten worden. Woningcorporaties kunnen daar als belangrijke spil in netwerken van slopers, aannemers en leveranciers en producten een cruciale rol in spelen. Opgeleid aan de TU in Delft in Bouwkunde en Volkshuisvesting vertelt Terwisscha hoe hij tot het besef kwam dat alles mogelijk is, als het ministerie van Financiën met de Belastingdienst maar eens zou aanschuiven bij het overleg.

Hij kwam tot zijn eerste inzichten in 2012. "In dat jaar kwam de vraag op: wat voor materialen hebben wij eigenlijk in onze huizen zitten? Wat is de waarde daarvan, omgezet in de hoeveelheid grondstoffen? Toen ontdekten we dat er bij renovaties en sloop jaarlijks 60 duizend ton uit ons bezit verdween, zonder dat we eigenlijk wisten wat ermee gebeurde. Of dat er iets van werd geherbruikt. We zagen toen ook: dat verwijderen kostte ons veel geld. Om het plat te zeggen: in de lineaire economie flikker je alles weg en je betaalt iemand die dat voor je doet."

Een woningcorporatie kan echter niet zomaar besluiten om dan maar niets meer te vervangen of te vernieuwen. Terwisscha: "De gewoonte is om bij constatering van 30 tot 40 procent houtrot kozijnen te vervangen. Voor het eerst dachten we na over die 60 tot 70 procent van het hout dat nog wel goed is. Toen kwamen we Van Liempd tegen, die een lange traditie had in het hergebruik van hout. Ik ben er op bedrijfsbezoek geweest. ➤

Commercieel manager Barthel van Dinther over het redden van bouwmaterialen: "De wereld wordt hier beter van, omdat er minder ruwe grondstoffen nodig zijn."

“Over de circulaire economie dacht de accountant niet mee”

De circulaire economie zit in de genen van dat bedrijf. Ik was dat eerlijk gezegd nooit zo tegengekomen.” Na de eerste verkenningen ging Woonbedrijf aan de slag. Terwisscha: “We hebben gezegd: ok, nu willen we echt meters gaan maken. Wij kiezen ervoor om te focussen op de uitstroom van materialen. Hoe kunnen wij daar meerwaarde aan geven? We zijn voor drie jaar een samenwerking met Van Liempd aangegaan en het toenmalige afvalstoffenbedrijf Baetsen Recycling. Hoe kunnen wij samen tot gesloten kringlopen komen en deze structureel maken? Daarvoor heb je de hele keten nodig: bouwers, producenten, allerlei onderaannemers én de gebruikers. We moesten ons hele netwerk op een andere manier opbouwen.”

Zo'n nieuwe partij werd Velux, die bereid bleek van de nog goede delen hout semi-nieuwe raamkozijnen te maken. “Uit de sloop van een groot complex uit 1910 in Rotterdam heeft Van Liempd heeft de benodigde balken aangeleverd aan Velux. Deze zijn verscheept naar Denemarken, daar in de Velux-fabriek tot kozijnen verwerkt en door ons in en renovatieproject in Eindhoven weer geplaatst. Je leert van zo'n verkenning veel om tot een businesscase te komen. Je wilt natuurlijk liever lokaal werken om ter plekke ramen te maken. Je bespaart dan niet alleen transportkosten uit, CO₂-uitstoot, maar ook tijd. Denk aan mobiele werkplaatsen. En je wilt ook een veel specifiekere nota, waar de transportkosten apart in zijn opgenomen.” (Velux zal dit zeker gaan berekenen, nu bekend is gemaakt dat alle CO₂-uitstoot sinds de oprichting in 1941 gecompenseerd zal worden. Het zal bij het 100-jarig bestaan in 2041 om zo'n 5,6 miljoen ton gaan, red.)

Ook qua boekhouding en het ontwikkelen en volgen van circulaire kpi's is het nog pionieren, geeft hij eerlijk toe. “Over de circulaire economie dacht de boekhouder niet mee. Het is nog een beetje rekenen op een Excel-sheet. Er is weinig ontwikkeling van structurele financiële instrumenten.”

Terwisscha is het dan ook volledig met Van Liempd eens dat de circulaire economie in de bouw alleen op gang kan komen als het ministerie van Financiën zou meewerken in de vorm van aangepast fiscaal beleid. Hij bracht dit inzicht naar voren in Den Haag, als deelnemer in het Transitieteam Circulaire Bouw. Hij vond er gelijkgestemden als Peter Fraanje, een deskundige op het gebied van grondstoffenbeleid in de bouw. Voor Fraanje is het duidelijk wat de *bottlenecks* voor circulair hergebruik zijn. “De slooptijd is vaak krap, waardoor er weinig tijd is om herbruikbare materialen heel uit een gebouw te halen. De arbeidskosten zijn hoog in Nederland, terwijl materialen en grondstoffen relatief goedkoop zijn. Er zijn opslag- en reparatiekosten voor herwonnen bouwmaterialen. Tenslotte wordt de restwaarde van de materialen in de bouw vaak overschat. Het is

“Het gezond verstand is ver te zoeken”

Bestaat 0 procent btw eigenlijk wel?

Verbazingwekkend grote partijen profiteren al vele jaren van een 0-procent tarief btw. Vliegtuigmaatschappijen hebben het goed voor elkaar. De Belastingdienst belooft: ‘U kunt het 0-procent tarief toepassen bij het vervoer van personen met luchtvaartuigen als de plaats van bestemming of de plaats van vertrek buiten Nederland ligt’.

Scheepsbouwers zijn ook vrijgesteld. De voorwaarde is wel dat schepen commercieel gebruikt moeten worden en 70 procent van de tijd op zee zijn. Het kunnen passagiersschepen zijn maar ook transportschepen of vissersschepen. Vissers betalen dus geen btw over de aanschaf van een nieuwe boot. En trouwens ook niet over de vis die zij direct naar de veiling brengen.

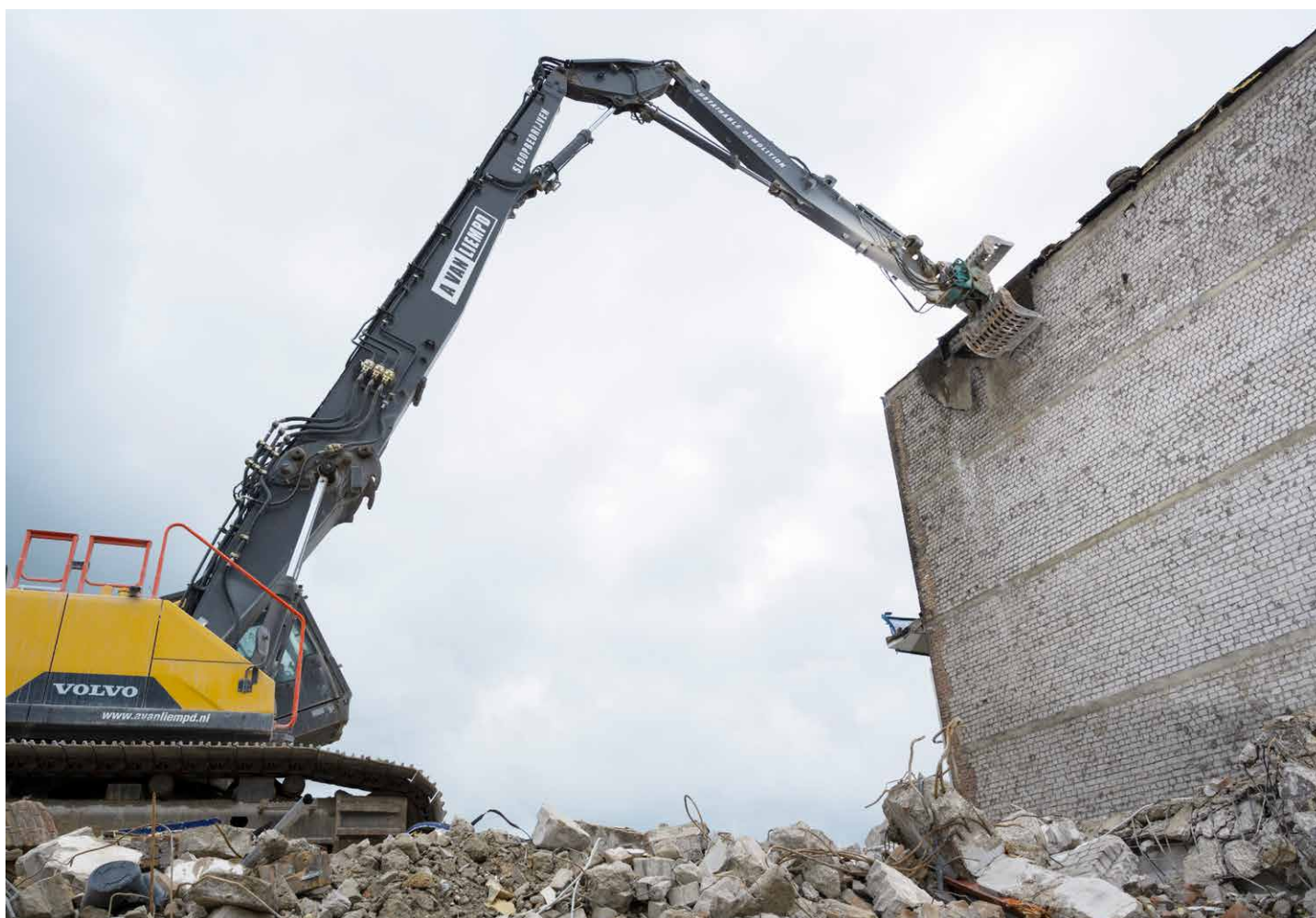
Ook zijn er diensten waar geen btw over hoeft te worden betaald. Werkzaamheden die direct te maken hebben met zeeschepen en hun lading zijn onbelast; slepen, beloodsen, bergen, onderhoud, reparatie, bevrachten. In de haven zijn meer belastingvoordelen te behalen. Verhuur, onderhoud en reparatie van containers valt ook onder het 0-procent tarief. Zelfs het vervoer en de opslag ervan. Bedrijven die minimaal 40 duizend liter bier of 10 duizend liter wijn opslaan betalen geen btw. Of opslag van een miljoen kilo zware stookolie of minerale olie. De belasting wordt pas achteraf betaald als de bier of de olie wordt geleverd. Tabak mag ook vrij van BTW worden opgeslagen.

Eigenaren van motorboten en zeiljachten worden door de fiscus ook een pleziertje gegund. Bij de koop van tweedehands vaartuigen wordt geen btw

meer in rekening gebracht, want die is ‘al betaald’. In de haven van Volendam is wel eens een jacht gesignaleerd dat uit dankbaarheid de naam ‘Vis Kus’ had gekregen. Dat kan overigens ook zijn omdat jachten niet meetellen in het vermogen van de eigenaar, ook al zijn ze vele tonnen waard (vrijgesteld box 3 vermogen, red.).

Veel minder lief is het ministerie van Financiën voor kringloopwinkels. Zij zitten in dezelfde positie als slopers die hun bouwmaterialen opknappen. Een kringloop moet de koper de volle 21 procent btw doorberekenen van alle goederen die gratis zijn ontvangen. “Het gezond verstand is ver te zoeken”, stelt directeur Mieke Bleij van Klus Amersfoort dan ook, een kringloopwinkel in gebruikte bouwmaterialen. “Hier hebben alle kringloopwinkels al dertig jaar lang last van. Het lukt de branchevereniging maar niet om tot een betere regeling te komen. Al konden we maar gebruik maken van de ‘margeregeling’, waardoor je alleen belasting betaalt over de toegevoegde waarde aan een gekregen plank die we verkopen. Daar is de btw ook voor bedoeld; voor dat wat je aan waarde toevoegt, niet voor het volledige product. In België mogen de kringloopwinkels wel met een laag tarief werken. Het is zo vermoeiend dat je elke keer weer opnieuw moet uitleggen hoe oneerlijk de belastingheffing in Nederland nu is. Het zou ons zoveel schelen als we niet altijd een-vijfde deel van onze hele omzet moesten afdragen.”

Ook voor alle producten in de ongeveer 1.500 kringloopwinkels in Nederland geldt: over alle borden, computers, kasten en kleding is al eens eerder btw afgedragen.

“Het ministerie van Financiën is geen makkelijk te nemen bastion”

> zelden voldoende om economisch rendabel te zijn”, aldus Fraanje, circulair expert bij TNO.

In dit gremium lanceerde de directeur van Woonbedrijf zijn grote wens: “Ik ben een voorstander van 0 procent btw op circulaire bouwmaterialen. In mijn benadering gaat het mij vooral om materiaal dat bij Woonbedrijf vandaan komt en dus al van mij is. Waarom moet ik daar dan belasting over betalen, als het na een bewerking terugkomt naar mij? Waarover dan? Over de tijdbesteding, het materiaal, het vervoer; de hele rataplan? Het is mijn overtuiging dat de bouw een sector is die op zoek is naar financiële ruimte om de circulaire economie op gang te trekken. Met een 0 procent tarief heb je een fantastische incentive waarmee je innovatie daadwerkelijk kunt stimuleren. Er zijn gigantisch veel materialen in dit land herbruikbaar. Ik heb dit voorstel in het Transitieteam ingebracht. Maar het ministerie van Financiën...” Met een zucht: “Dat is geen makkelijk te nemen bastion.”

Het ministerie stelt op zijn beurt geen zelfstandige beslissingen te kunnen nemen over btw-heffing: “Nederland is als lidstaat van de EU gebonden aan Europese regelgeving, waaronder de btw-richtlijn. Die geeft geen mogelijkheid voor een bijzon-

dere regeling voor de circulaire economie. Er zijn voor de circulaire economie dan ook geen uitzonderingen gemaakt op de btw-regels.

Bij de voorraden grenen en vuren houten balken droomt Barthel van Dinther toch heel even weg over een toekomst waarin de marges iets ruimer zijn en er bij sloop veel meer materiaal gered kan worden. De voorraden kunnen groeien. Er kunnen aan grote afnemers garanties gegeven worden over constante aanvoer. Zou een bedrijf als Ikea dan klant kunnen worden? Ikea wil naar 100 procent circulaire producten in 2030... Waar haalt dat bedrijf straks alle gebruikte grondstoffen vandaan? ■

Websites

+ [Gebruikte Bouwmaterialen A van Liempd](#)

+ [Woonbedrijf](#)

+ [Lectoraat Sustainable Finance and Accounting Avans](#)